

ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ПРЕСИ КІРОВОГРАДЩИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Ідейно-політичний дискурс преси Кіровоградщини 1917 – 1921 років є джерелом розуміння складних процесів боротьби за владу на теренах колишньої Російської імперії та національно-визвольних змагань на українських землях. Для презентації своїх політичних ідей та ведення активного інформаційного протистояння окрім мітингів, публічних промов, лекцій та інших громадських заходів політичним, а згодом військово-політичним силам потрібна була платформа зі сталою періодичністю. Так з'явилася преса ідейно-політичного спрямування, яку в роботі поділяємо на такі типологічні групи: соціалістичні (видання партій російського соціалістичного крила), національно-патріотичні, комуністичні (більшовицькі), анархістсько-повстанські та антикомуністичні часописи (доби Денікінщини). Видання військово-політичних сил сформували ідейно-політичний дискурс Кіровоградщини (1917 – 1921 років), який складався із сукупності таких дискурсів: соціалістично-революційного, українського національно-патріотичного, анархістсько-повстанського, антикомуністичного дискурсу періоду Денікінщини та комуністичного, який із становленням та зміцненням більшовицької влади трансформувався в ідейно-політичний дискурс радянської влади. Слід зазначити, що хронологічні межі дискурсів не вичерпуються проміжком 1917 – 1921 рр., оскільки передумови їхнього зародження та розвитку були закладені значно раніше. Так, український національно-патріотичний дискурс з'явився у другій половині ХІХ століття – у часи, коли, за положенням реформи 1870 р., до органів міського самоврядування було обрано багато українських патріотів, наслідком чого стала поява на теренах краю перших українофільських громад. Соціалістичний ідейно-політичний дискурс зародився у кінці 70-х на початку 80-х рр. ХІХ століття з виникненням народницьких та народовольчих гуртків Кіровоградщини. Зародження анархістського ідейно-політичного дискурсу пов'язане з діяльністю перших анархістських груп періоду першої революції в імперській Росії та у постреволюційний період. Більшовицький ідейно-політичний дискурс на теренах краю поширився після революції 1917 року. Ідейно-політичний дискурс влади періоду денікінщини визначався хронологічними рамками правління цієї військово-політичної сили у 1919 році. Попри те, реальний розвій та активізація дискурсів розпочалися у період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр.

Ідейно-політична та військова боротьба за владу 1917 – 1921 рр. трансформувала пресу відповідно до соціально-політичних реалій життя. Часописи почали використовуватися як активний механізм управління народними масами.

Ідейно-політичний дискурс періоду національно-визвольних змагань мав не тільки політичну карту військово-політичних гравців, але й мовну складову з прибутковими їй засобами, прийомами втілення та відображення. Мова соціалістич-

но-революційного, анархістсько-повстанського, денікінського та більшовицького дискурсів суттєво не відрізнялася, їй була притаманна насиченість гаслами, лозунгами та закликами. На лексичному рівні використовувалися агресивно забарвлена лексика, словосполучення та слова-маркери, які були ключовими засобами впливу на свідомість аудиторії, пропагандисти за допомогою таких слів та словосполучень маркували «зло» та «добро», ділили світ на «своїх» та «чужих», утворюючи альтернативну медійну реальність та формуючи громадську думку.

Мова ідейно-політичного дискурсу української преси Єлисаветграда відрізнялася від інших дискурсів, для неї був характерний виважений поміркований стиль без надмірного вживання штампів, слів-маркерів чи агресивної лексики, за виключенням газети «Республіканець», що видавалася республіканськими військами УНР у грудні 1918 – лютому 1919 року, у якій спостерігалася ультрареволюційна лексика. Очевидно, «огрубіння» мови можна пояснити вимогами боротьби, оскільки газета видавалася у період жорстких військових подій в Україні.

Жанрова палітра ідейно-політичного дискурсу 1917 – 1921 рр. була дуже широкою, від класичних публіцистичних жанрів (памфлет, фейлетон тощо), до політичної поезії та казок, з політичною метою використовувалися навіть телеграми.

Після військового захоплення влади на Кіровоградщині більшовиками чи не першим кроком стало знищення опозиційної думки. Рішенням Єлисаветградського військово-революційного комітету в січні 1920 р. були заборонені всі опозиційні видання. Так почала формуватися система однопартійної радянської преси, яка за своїм характером була проросійською, чужою та ворожою Україні.

Список використаних джерел

1. *Боротьба робітників та селян за встановлення й зміцнення радянської влади на Єлисаветградщині (1917–1920 рр.). Збірник док. і матер.* – Кіровоград: Кіровоградське обл. видавництво, 1957. – 351 с. 2. *Годы борьбы: Сборник матер.* – Зиновьевск : Б. и., 1927. – 194 с. 3. *Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область.* – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1972. – 816 с. 4. *Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність.* – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – 392 с. 5. *Серажим К. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору: автореф. дис. д-ра філол. наук: спец. 10.01.08 / К. Серажим; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка.* – К., 2003. – 32 с. 6. *Державний архів Кіровоградської області. Наук.-доп. фонд.*